

Julien Benda heeft gezegd: „Ik zou willen, dat de samenleving een groot klooster ware, waarom moet er oorlog zijn om ze daartoe te dwingen?” Benda verlaat zich op de verleiding van het ascetisme. Hij zoekt in het spoor van Gide „volupté” tot in het gemis van dien staat van opgetogenheid, welken de Franschman als zoodanig omschrijft. De opgelegde ontberingen bekoren den levenswijze: „de plekken van genot vroeg gesloten, de smulpaperij aan banden gelegd, kleerenweelde en zorg voor het gerief ingeperkt, ernst op de gezichten, blaam voor den luidruchtigen lach, strengheid voor het individualisme, aandacht voor een algemeen denkbeeld, dat alles verheugt me.” Het is gemakkelijk tegen dit naar verdieping strevende puritanisme, anders dan het calvinistische, den lof van vrijheid, luxe, „douceur de vivre”, kunst kortom te zingen. Zonder de vestimentaire rijkdommen, dezen naar buiten gedragen levensstijl, zouden vele werken van Clouet, Titiaan, Velasquez ontbreken. In een door politie-voorschriften verkorte voorstelling kan *Hamlet* niet worden uitgevoerd. Ernst sluite den vetten lach van Rabelais noch den fijnen, bitteren van Molière uit. Geestelijke goederen, maar ook „nourritures terrestres”, het Spartaansche ideaal is door nood afgeperst.

De stelling is betwistbaar gelijk elke stelling. Robert Kemp heeft er argumenten tegenovergesteld, op hooger plan is Benda in zijn recht. Hij sprak uit, wat een ieder als kostbaarste winst uit deze gebeurtenissen moge puren, hoe veilig hij ook zij achter het front, maar waar begint, waar eindigt het? Dit: dat de gezetenheid van een klasse haar verhardt, vergroft, dat deze verstomping niet het deel van de bourgeoisie uitsluitend is, dat het onderscheid tusschen proletarische of volkskunst en een andere onhoudbaar, ja absurd is, dat elke vraag naar, elk gewennen aan comfort moet worden afgewezen, dat het „Broeders, wordt hard” in den redelijken zin, niet in dien van een kramp behoort te worden verstaan, dat het gaat om het lenig houden van de individueele ontvankelijkheid, dat de grenslijn niet ligt tusschen al dan niet bezittende, maar tusschen wie door mogelijk bezit al dan niet „schade lijdt aan de ziel”, dat voor velen geld en goed, persoonlijke veiligheid of gehoopte renteniersrust verdervers zijn, dat een geestesgesteldheid, die zulk een inwerking uitsluit, voorwaarden scheidt tot het opkomen van een kunst welke op haar beurt naar die van alle tijden, de eenig actueele of moderne, teruggrijpt.